

JOSE MARIA AZPIROZ (1916-1997)

Bilbo, 1998-04-24

Jose María Azpiroz Zabaleta, Nafarroako apaiz eta kalonje euskaltzain urgazlea, Leitzan itzali zen 1997ko abenduaren 24an, 81 urte zituela. Eguberri biharamunean, Euskal Herri guztitik etorritako berrogei bat apaiz bildu ziren Iruñeko artzapezpiquaren eta Karmelo Etxenagusia Bilboko apezpiku-laguntzailearen inguruan, herritarrekin eta hainbat adiskiderekin bere herriko parrokiari hileta elizkizunak ospatzeko.

Apaiza. Gazterik sartu zen Iruñeko Seminarioan, baina hogeita hamaseiko erroldak bete-betean harrapatuak, liburuak baztertu eta armak hartu behar izan zituen. Ez zen pasarte horretaz biziki mintzatzen, nirekin behintzat. Ondoren apaizgaien ikastaroak eginiak, 1944ko ekainaren 18an apaiztu zen.

Zilbetin, Lizarran eta Donamarian egin zuen bere apaiz lana, eta handik joan zen Luzaidera, zenbait urteren buruan, bertan bederatzi urtez (1955-1964) bere laguntzaile izan nintzelarik. Giro berezia genuen mugan gerra osteko urte haietan guardia eta polizia inguraturik. Ehunen bat bazterretxe bazen Luzaideko hiru auzo nagusietan eta Ondarrolan, denetara joan ohi ginelarik. Elizaldea edo *Karrika* ez zen berez etxe multzo handia.

Lesakako erretore izan zen gero eta, azkenik, Iruñeko katedralean kalonje. Era askotako eginbeharrak zituen horrez gain hiriburuan. Euskarazko mezak ematen zituen Iruñeko zenbait elizatan eta aitortzak entzutera ateratzen zen apaizlagunen eskariz euskal herrietara. Artzapezpiquak berak ere sendotzako sakramentuak egitera bidali izan zuen askotan.

Xaloa zen eta prest zegoen beti beharra zegoen tokian bere laguntza emateko.

Euskaltzalea. Amaren sabeletik euskaldun zintzo eta bihotzez euskaltzale sutsu, era askotan agertu zuen ama-hizkuntzaganako amodioa. Zortzi urtez (1956-1964) atera genuen berak eta biok *Luzaide* izeneko aldizkari xumea, munduan zehar sakabanaturiko herritarren loturak mantentzeko asmoz. Geuk idatz eta geuk kopiagailuan atera, ordu asko sartzen genuen aleak postara eramanez arte elkarrekin lanean. Eta dena euskaraz.

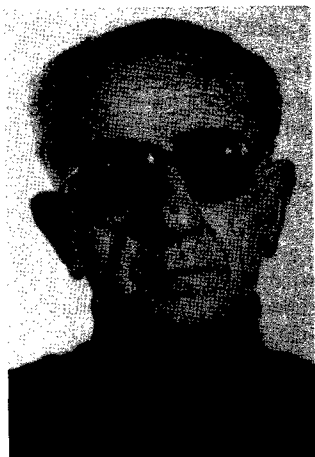
Liturgia berriko itzultzaileen batzordean lan egin zuen eta Biblia euskaratzaileen taldekoa zen. Azken urteetan Iruñean egin zuen euskararen aldeko lana isila bezain astuna izan zen. Elizbarrutiko *La Verdad* astekarian idazteaz bestalde, *Boletín Ofizialean* ere artzapezpiquaren agiriak eta beste dokumentu batzuk euskaratzen zituen. Azken erantzunkizun eskerga inor-gutxik aintzat hartu duen hau, hor dago orain euskara ofizialki ordezkatzeko artzapezpiikutegiko aldizkari zaharrean. Nafarroako Elizaren historia zati bat da.

Fernando Sebastian Iruñeko eta Tuterako artzapezpikuak berak ere euskara ikasteko ahaleginetan Jose Maria Azpiroz zuen irakasle, maisu eta lagun, estimu handian zeukalarik Leitzakoaren laguntza baliotsua, behin gure artzain nagusiak aitortu zidanez.

Halaber hizkuntzarekin batera biziki maite zuen euskal kultura. Etxetik zetorkion musikarako zaletasuna eta hamabi urte koxkorrekin txistua jotzen agertzen zaigu Iruñean Irigoyen pilotariari 1928an eskainitako omenaldian. Seminarioko nire lehen oroitzenetan ez zait ahazten Schola Cantorum aipatu hartan abesten zuen ahots goreneko solista, eta Schola Txikia edo zortzi hamar bat laguneko kantari hautatuen taldean zebilen beti.

Entzutekoa zen bestalde bere ahots gardena Luzaideko Axuri-bazkarietan bertako kantari hoberenekin batera arratsalde guztia irauten zuten herri-kantuen saioetan. Gauak bereganatzen zituen isilian zintzur erlastuen azken emanaldi aspergaitzak. Elizan apaiz, herri-gizon jendeartean eta beti euskaldun, hori zen Azpirozaren jarduera.

1958ko urtarrilaren 30ean euskaltzain urgazle izendatua izan zen Euskaltzaindian eta, geroago, txosten bat ekarri zuen batzarrerara, "Azkue jaunaren iztegia osatzeko, Napparroako Leitzen bildutako itz bilduma" izenburuarekin (*Euskera* 1967). Fidagarria zitzaien Mitxelenari Jose Maria Azpirozzen lana.

Gizona. Leitzako Tolatxonean etorri zen mundura J.M. Azpiroz jauna 1916ko azaroaren 2an, eta hainbat labetako ogia jan izan arren bere bizi oparoan, ez zuen inoiz galdu bere sorterriarenganako amodio beneragarria. Nortasun biziko gizasemea, zuzenean eta inolako tolesdurarik gabe lotu ohi zitzairen arazoei aurrez aurre. Eguneroko bizian, alderantziz, irribarrez mintzo zen ia beti, eta adiskide giroko bilkuretan algaraz berdin jardun zezakeen kokildu gabe. Baina orenen gaintetik leitzarra zen eta bere familiari erruz atxikia.

Esaera zuhurak dioen bezala, ondasuna dagoen tokian baitago bihotza, sortetxera bildu zen hegada luzerako azken gaixoaldian txori kantaria. Beti amets zuen txoko gozoan pausatu zen bake osoan etxekoez inguraturik. Bertsolariaren azken agurrak dioen bezala, jatorriko iturrira itzuli ziren haren biziko urak:

Leitza herritikan abiatu zen
bere bizitzako bira,
jaioterri bertan izandu zuen
baita bere amaiera.
Larogeita bat urtez bizituz
sehaskatik hilobira,
tarte hortan makina bat amets
zetozkion bihotzera...

Bakean bego orain Leitza herri nobleko apaiz argi eta euskaltzale benetakoa. Negu iluneko ereintza onak eman beza udako uzta oparoa.

Jose Maria Satrustegi